

Доживатимуть самосели у радіаційній зоні

Проблеми так званих «самоселів» ще довго будуть болючим місцем України і вирішаться остаточно, мабуть, тоді, коли відійдуть у кращій, але невідомий світ оті дідуся та бабусі, котрі живуть ніби в отруєній Чорнобильській зоні і які з останніх сил горнуть до свого краю, до батьківського обійстя, до рідної землі. Як ми їх не називали б, що б про них не думали, повинні пам'ятати: це наші живі українські люди. Вони не впали в зону з неба, вони тут народилися, тут жили, тут господарюва-

ли і велинням серця старіються допомогти самоселам і розповіді самих самоселів.

Інтерв'ю із заступником начальника фінансово-економічного відділу Адміністрації зони відчуження

Віталієм Олексійовичем МАЛЮКОМ

— Віталію Олексійовичу, так звані «самосели» це реальні люди, котрі живуть поруч з нами, і як усі ми мають безліч невирішених проблем і повсякденних потреб. Бракує їм також простої

ли за своїм краєм. Їм казали, що їдете на дватри дні, потім — на кілька тижнів. Минули дні, а повернення затягнулось надовго. Коли прикрили «саркофаг», від людей, котрі при владі, пішла чутка, що ось-ось можна буде повертатися додому. А психологія селян тісно пов'язана із землею: якщо переїжджати, то потрібно підготуватися — скопати город, щось посіяти на зиму, прибрати житло. І вони потягнулися до рідних осель, бо це була їх найзаповітніша мрія. Отож, держава

На фото: завідувача сектором управління виробництвом, організації праці і соціальних питань Адміністрації зони відчуження Тетяна ТРИФОНОВА бесідує з «самоселами» с. Оташів.

чин — життя є життя, і чи то сім'я змінилась, чи трапились якісь інші негаразди, — залишили там будинок з частиною своєї сім'ї і повернулися

в свої села. Ми, звичайно, не ділимо їх, але на останніх не поширюється дія 88-го розпорядження Кабінету міністрів України.

— Що це за розпорядження?

— Воно дає підстави тимчасово, до виїзду за межі зони відчуження, прописувати «новоселів» у їх власних будинках.

— Тимчасово, це на якийсь час?

— То цікаве формулювання. Так воно звучить — до виїзду за зону, — так воно тлумачиться в міліції, у паспортному столі. Це може бути рік, п'ять, десять, скільки завгодно, поки буде існувати закрита зона. Із тих 762 мешканців сіл близько 400 згідно з розпорядженням мають право на прописку. А це значить, що за місцем проживання вони отримують пенсію і користуються усіма пільгами. Ось таким є юридичний статус самоселів.

— Віталію Олексійовичу, привезти додому пенсію людині похилого віку — справа хороша. Потреба в деяких пільгах для багатьох з них просто не виникає. Вони мало їздять, не платять за послуги, бо їх житло юридично не існує в комунальному господарстві. Але трапляються випадки, що нібито й не оговорені Законом, але втрутитись потрібно.

— Люди тут здебільшого похилого віку. Вони хворіють, вмирають. Їм багато чого не треба, крім уваги до їх проблем. Головне наше завдання — допомогти їм якнайшвидше залишити зону. Особливо немічним. Ось приклад. Ми довго клопоталися, щоб відправити до будинку престарілих Царенка з села Паришева. Він самотній, інвалід, не міг дати собі ради. До Бородянки, з тих же причин, ми направили ще кілька жінок. Жити, звичайно, їм важко. Земля виснажена, мало перегною, не вистає хімічних добрив, трапляється, що й той невеликий врожай, вироще-

ний без техніки з допомогою голчих рук, нерернує та з'їдають дикі кабани, котрих тут наплодилося вдосталь.

Ми неодноразово зверталися до районної та обласної Рад народних депутатів допомогти цим людям виїхати за межі тридцятикілометрової зони.

У зв'язку з цим хочу навести цікавий факт. Якщо у 1990—1991 роках ми просили «самоселів» переїхати на нове місце, то зараз ситуація цілком протилежна: вони самі просять, щоб їх відселили із зони. Понад 150 осіб подало до Іванківської райради заяви з цього питання. Але час змінився. Фінансове становище у державі таке, що задовольнити їх прохання вона не може. В 1993-му і на початку 1994 року в районі здали певну кількість будинків, а поселити в них змогли лише вісім сімей. Скільки чекати решті, невідомо.

— Які послуги, крім передбачених Законом, ще надаються «самоселам»?

— Ми стараємося, щоб люди не відчували себе відірваними від усього світу, мали хоча б мінімум звичайних благ.

Ідеться про обслуговування мешканців напівзруйнованих сіл. Враховуючи, що вони живуть в неіснуючому районі, їх прикріпили до Іванківки. Двічі на тиждень до них приїздить автолавка з хлібом і найнеобхіднішими продуктами. Ми взяли на себе доставку пенсії. Райсоцзабез перераховує на нашу пошту гроші, а ми їх розвозимо по селах.

У кожному селі, де проживає понад десять осіб, встановлено телефони. Ними можна подзвонити будь-куди: в Чорнобиль, Іванків, Київ... У великих населених пунктах зони, у Паришеві, Опачичах, Ілліноцях, Куповатому працюють фельдшерські пункти. Є в них необхідні, на випадок подання першої допомоги, медикаменти. Якщо є потреба, медик викликає швидко допомогу з Чорнобілля. Відмовлень немає.

— Чи мають «самосели» змогу виїхати із села в загальних справах, скажімо, щоб з'ясувати непорозуміння з пенсією, подати якусь заяву, чи відвідати церкву у Чорнобилі?

— Нашим керівництвом видано наказ, згідно з яким раз на місяць, кожну другу середу, якщо набереться кілька «самоселів», ми доставляємо їх, наприклад, до того ж Іванківки для вирішення власних проблем. Ми попередили про це «самоселів», так що че-

каємо їх у ці дні біля приміщення адмінкорпусу зони. Не забороняється їм користуватися також нашим технологічним транспортом.

— Ще таке питання. Чи з'являються останнім часом нові «самосели», чи їх число стало?

— Ні. Більше не їдуть. Заїздять на літо до зони в основному випадкові люди, бомжі. Ловлять рибу, збирають гриби, полюють і живуть в пустих хатах. З їх вини трапляються пожежі в селах і лісах. Але то вже заняття для міліції.

«Самосели» проживають на забрудненій території, обробляють землю, користуються врожаєм, збирають гриби і ягоди. Наша наука цікавиться впливом радіонуклідів на їх здоров'я, чи ведуться якісь дослідження в селах?

— Наскільки мені відомо, не проводяться. Для самих «самоселів», яким переважно за 60 років, це байдуже. Вони навіть не замислюються над цим. А для науки це унікальні об'єкти дослідження.

— Віталію Олексійовичу, щоб надавати допомогу цим людям, вивчати їх запити, вирішувати зловбоденні питання потрібні кошти і, в першу чергу, люди. Хто безпосередньо займається цим і в якій організації передбачено такий штат?

— При Адміністрації зони відчуження в складі фінансово-економічного відділу є сектор організації праці та соціальних програм. І поскільки проблеми «самоселів» — це питання соціальні, то наш сектор і займається ними. Налічує він чотири особи. Двоє з них постійно працюють з «самоселами».

Нас знають. І дуже приємно, що з усіх сіл при потребі до нас телефонують: не приїхала автолавка — дзвінок, не йде катер у Теремці — теж звертаються до нас. Лікар там десь загубився, чи ліків немає — знову просять зарадити. Ми виступаємо як посередники між ними і діючими владами в Києві чи в Іванкові, чи тут, в зоні. Це полегшило їм життя. Знаючи телефон, можна подзвонити в загальній справі, можна також зайти. І вони телефонують, заходять. А ми з свого боку чим тільки можемо, тим і допомагаємо.

— Яка організація бере найактивнішу участь в обслуговуванні населення сіл?

— Найбільше підприємство в зоні — НВО «Прип'ять», яке має можливість найбільш ефективно допомагати «самоселам». І це передбачено в заході, або має бути заплановано, цієї організації. Телефонний зв'язок, медичне обслуговування, торгівля, доставка пенсії, людські перевезення, ритуальні послуги — все це бере на себе НВО «Прип'ять». Там раніше був відділ, а тепер є група соціального розвитку. Ми щорічно просимо їх розробити певні плани робіт з підтримки «самоселів» і завжди знаходимо з ними спільну мову.

— Прогнозувати долю зони відчуження важко. Це залежить від багатьох факторів, і в першу чергу від фінансування. Говорити про повне повернення її в народне господарство, а тим більше для постійного проживання людей, безпідставно. Що ж у такому разі че-

ли, плакали цей край і не їх провина у тому, що мусили кинути на якийсь час без догляду свою «малу» батьківщину. І не від доброго життя в чужих землях повернулися додому. Молодь змогла пристосуватися до нових умов, влаштуватися і обжитися, а літні люди та престарілі, сили на це не знайшли. Вони як і старі дерева — скільки не пересаджуй на нове місце — не приживуться.

Держава відібрала у них землю, лишила минулого і самої батьківщини, вона й повинна потурбуватись про них. Може, хоч цим вона якось реабілітує себе в їх очах.

Чим живуть, на що надіються і які сподівання плачуть горе-поселенці на своїй пограні, але мій серцю, землі. Хто турбується про них, допомагає вистояти у скрутну годину. І, якщо буде воля Божа, — особливо одиноких і немічних — спорядить в останню путь!

Ми подаємо записані нашим кореспондентом діалогі тих, хто за посадою

людської уваги. Що робить Адміністрація зони, наш уряд і держава аби забезпечити їх мінімумом необхідного, та хоч якось покращити життя?

— Працівники Адміністрації зони розуміють, що «самосели» — наш хрест і нам його нести. Від цього, як кажуть, ми нікуди не втечемо.

Назва «самосели» справді не відображає їх природного стану і є образливою. Це люди, які повернулись до себе додому і держава, як на мене, звела їх в оману. Люди не розуміли, що з ними роблять і що їх чекає.

Поліщуки, треба сказати, живуть дещо відмінно від іншого населення України. У них своєрідний природний ландшафт: річки, озера, піщані землі. Хліба вони з'явили мало, лише для себе і для згодовування худобі. Більше садили картоплі. Користувалися дарами лісів і водойм. І коли їх зняли з місця і переселили в інші землі, вони важко приживалися там. І дуже скуча-

має нести повну відповідальність за їх долю, клопотатися про них. Ми, як представники держави тут, у Чорнобильській зоні, це добре розуміємо і робимо все, що в наших можливостях, аби допомогти їм вижити.

— Дійсно, раніше слово «самосел» викликало у багатьох майже роздратування. Їх, мовляв, вивезли в чисті території, дали їм житло, все необхідне на перші дні, виплатили за майно і будинки, а вони самостійно подались в зону. Насправді не все було гаразд. Довгий час вони ніби зависли у суспільному вакуумі. Там за них забули, тут ніхто не бере їх до уваги. Який статус вони мають сьогодні?

— По-перше, потрібно розділяти справжніх самоселів і так званих. Люди, котрі у 1986—1987 роках були виселені, а потім покинули все, що дала їм держава, і повернулись до своїх домів, не маючи на «чистій землі» нічого свого, є справжні самосели. А є такі, що з різних при-

кає теперішніх мешканців її, яке їх майбутнє?

— Ідеальний вихід я бачу один — переселити їх із зони. Було б добре побудувати хоча б для «самоселів» кількох сіл окремих населених пунктів, бажано недалеко від зони, у тому ж Поліссі, і організовано їх туди вивезти.

— Вони на це погодяться?

— Звичайно. Кожен раз, коли мова заходить про переселення, вони дивляться на те, де і з ким вони житимуть. Я знаю, що вони хочуть жити разом, як вони звикли протягом багатьох років. Але, погодьтеся, у найближчі п'ять років це нереально. І їх участь досить таки сумнівна. Доживати вони мусять очевидно, тут, на своїй рідній землі.

РОЗПОВІДАЮТЬ «САМОСЕЛИ»

До Опачичів ми приїхали опівдні в суху ясну погоду з надією поспілкуватися з людьми, які тут мешкають. Нам пощастило. Майже всі жителі села зібралися на центральній вулиці на двох довгих лавах, що стоять обіч дороги (має надіхати машина з продуктами). Дехто куняв, спершись на цпюк, декотрі зграйками про щось гомоніли. Боралися всі в чисту одіж, в хустинах чи картузах. До кожного прибульця пильно придивляються.

Ніна Адамівна ФРАНКО. пенсіонерка. В Опачичах з 1961 року — «приїшла сюди заміж». Родом з Тетівського району. Була евакуйована після аварії, повернулася в село 17 травня 1991 року. Живе з сином 1961 року народження, неодруженим. Працює він на «могильнику» в Буряківці. Чоловік помер за три роки до Чорнобильської катастрофи.

— Як почуваете себе?

— Здоров я погане.

— Це зв'язано з Чорнобилем?

— Я проробила в колгоспі дояркою 24 роки. Ні разу не була у відпустці, не знала, що таке хвороба. Потім занедужала. П'ять років робила в Чорнобилі, мене через хворобу скоротили. Думала, що встановлять інвалідність, але сказали, що моя хвороба не підпадає під чорнобильську. Більше ні до кого не ходжу, живу тут по сьогоднішній день.

— Ведете якесь господарство?

— Порося держу, курей, город пораю.

— Думаєте тут доживати віку, чи хочете виїхати?

— Куди? В мене тут син, живе і працює в зоні, я вже чотири роки добиваюсь, щоб дали — не мені — йому, хоч маленьку кімнатку. І ніхто — нічого.

— Маєте документи, пільги?

— Все є, але нікому немає діла до того.

— Куди ви зверталися?

— У Іванків. До Гончаренка. Він завідує цим. Ще в минулому році, каже, дам, через три місяці одержите в Білій Церкві. Я до нього поїхала, а він мені говорить: «Тим даємо, у кого діти йдуть до школи, а ви подождіть». І я по сьогоднішній день жду. І хлопець біля мене.

(Далі буде).

Підїхала машина. Звичайна крита вантажівка. Прямо на дорозі розчиняють двері, спускають легкий стіл, на нього і поближче до дверей водій подає продукти. Бабусі тисним кільцем обступили продавця, придивляються до продуктів, прицінюються. Чоловіки збоку, курять, спілкуються...

Звертаюся до моторної молодіці з Горностайпільського сільСТ, продавця Марії Васиївни Герасенко: що привезли?

— Масло, каву, тушонку, зелений горошок, цигарки, сірники, вермішель, горох, сухе молоко, хліб, цукерки, сіль, повидло, вино, горілку... В цьому році було вдосталь крупів, борошна, цукру. Що замовляють, те й везем.

— Всього доволі, чи ще щось потрібно?

Люди збуджені, всім хочеться вигоритись, відповідають навперебій, майже хором.

— Згущеного молока немає.

— Його ніколи й не було. Десь везуть, а нам — ні.

— Купуємо хліб, а інше — вже розкіш...

— Везуть, та не по наших грошах.

Хто скупиться, відходить, і ми продовжуємо розмову.

— Пенсію всім платять?

— Платять, та дуже скупу.

— Скільки?

— Скільки дадуть. Коли дві з половиною, коли дві сотні...

— Хіба я тушонку можу купити, або ще щось.

— Вам повинні доплачувати на харчі.

— Треба, щоб писали на листочку, що дають людині і за що. Пенсія нам чи добавка яка.

Щоб окремо все зазначили... А вони разом все напишуть, а людина не знає що і за що.

— Ми люди сільські, не розбираємось. Ми знали робити тільки даремно та горювати, всю молодість загубили на тяжкій праці.

— Пенсію, буває, ждемо кілька місяців. Цього разу привезли, а оті 60 тисяч: що до ветерана прирівнюють, не дали. Тільки пенсія, 44 тисячі на хліб і ще 32 тисячі — не знаю за що.

— В селі працює медпункт?

— Є. Але там нікого ніколи не застанеш.

— Прислали двох — чоловіка і жінку. Її давно вже не видно, а він вахту відбуває, коли не приїде, записка: «поїхав у посьолок». Який?

Павло Мойсейович Рудник. Остеронь спостерігає за торгом. Прийшов за олією, а її не привезли.

— Давно повернулися в село?

— Оце вже сьомий рік.

— Ви один чи з господинею?

— Один. Вже третій рік як поховав жінку. Господарства не веду, я вже вісімдесят три роки маю.

З сім'єю Софії Аркадіївни Безверхої ми зустрілися в Куповатому. Колись у рідному селі вона керувала сільською Радою. Після повернення живе з двома дочками й... онукою. Працює в Зеленому Мисі. Діти теж зайняті у Чорнобилі.

Як колишній голова сільради пам'ятає куди вивозили людей.

— 500 чоловік привезли ми у село Грузьке Макарьського району. Дали 100 будиночків. Ділили так, щоб не було більше 7 квадратних метрів на душу. Порозкикали всіх по 5 осіб. А було з нами 111 бабусь і дідухів одиноких. Вважайте, що у кожному сім'ю чи у дві попала ось така чужа і стара людина. Будинки були зроблені абияк. У стінах тріщини, на стелі обвисла штукатурка, ось-ось на голову впаде... Розбіглись, звичайно, старенькі хто куди міг. Ми теж здали ключі і — додому.

***

Найбільшою несподіванкою була для мене зустріч з майже півторарічною Маринкою. Як і всі діти у такому віці, вона жвава, допитлива. Коли дивишся, як мале дитя ганяє курку у дворі, забуваєш, що знаходишся у зоні, де дорослих змушують давати письмове зобов'язання дотримуватись правил радіаційної безпеки, не їсти чогось плодового з дерева, не ходити по бур'янах та до лісу.

Мама, Тамара Безверха, спокійна за дитину.

— Іздимо в Київ на медогляд. Вона там на обліку. Все, слава Богу, добре. В селі працює медпункт, але ми туди не зверталися. А годую її тим, що самі їмо, з двору — городу...

— Може, безпечніше вїхати звідси?

— Поки що нікуди. Три роки стояла на черзі на житло в НВО «Прип'ять».

Тепер сказали, що в Іванків треба звертатись. Ось тут і живу. Можна жити у вахтовій кімнаті в Зеленому Мисі. Та хіба можна томити в тій тісності дитину. Краще хай тут.

***

Від Куповатого до Оташева п'ять кілометрів. Дорога туди без асфальту, довго петляє берегом річки, крізь густі хащі верболозу. На зарослому березі кілька хатинок, де живуть такі ж далеко не молоді люди. Проблеми у них однакові, як і в Опачичах. Живуть здебільшого за рахунок присадибних ділянок. Тримують живність. Корівчину, хто дужчий і зуміє заpastись на зиму сіном, хто поросся курей. Дехто додає до раціону рибу, її водиться тут вдосталь. Звикли до безлюддя, до складних умов життя.

уяві, худенька, зі схрещеними на грудях, руками, ніби вирізьблена на тлі високих воріт. Проводжала меце, як може, колісь сина...

— Відірвалися ми від людей, мабуть, дарма...

Невдовзі біля автолавки зупинилася машина Управління дозиметричного контролю НВО «Прип'ять». Водій Василь Швидченко та лаборант Василь Ігнатенко завітали сюди, щоб забрати на обробку індивідуальні дозиметри.

Швидченко Василь Климович:

— Дозиметри японського виробництва. Фірма привезла й апаратуру для їх обробки. Вони власноруч роздали їх «самоселам». В Опачичах — 11 штук, в Оташеві — 12, Куповатому — 25.

В ЗОНІ ЯК У ЗОНІ

ДОЖИВАТИМУТЬ „САМОСЕЛИ“ у радіаційній зоні

З Анастасією Панасівною Голубенко розмовляємо біля воріт. Крізь прочинену хвіртку видно двір. Викладена доріжка до хати, на теплом камені розлігся кіт, уздовж доріжки — квіти, квочуть кури.

Жінці 70 років, живе одна. Має трьох дорослих дітей. Одна дочка з сім'єю в Бортничках під Києвом, зять працює в зоні. Друга дочка у Куповатому. А син у Фастові.

У 1986 році вислали з чоловіком у Копилів. Там не прижились.

— Хазяїн захотів додому. Зразу ж і повернулись. Своя земля притягнула сюди. Вже три роки, як його немає. Може й не треба було повертатися, варто було б добитись якогось житла, а сюди їздити, як на дачу... Але ніхто не підказав.

— У вас є якісь претензії до влади, до керівництва зони?

— Не маю. Що вже мені треба? Пенсія, правда, мала — 270 тисяч. Є щось із старого одягу, їсти є що... Телефон у хаті. Якщо безсилля настане — до дітей хилитись буду.

Як і в інші села, сюди приїздить автолавка, завозить хліб і до хліба. Найближчий медпункт за п'ять кілометрів, у Куповатому.

Так і залишилась ця бабуся в моїй

Завезли також в Іллінци, Теремці.

Ігнатенко Василь Федорович: — Це програма на літо. На зиму планується інша. Спеціалісти фірми їздили по селах, заміряли рівні радіації в криницях, будинках «самоселів».

Дозиметри завбільшки з батарейку «Крона» в тканинному пакеті зі шнурком, на шию як медальйон одягаються. Видали їх на один місяць.

— А чи не лежали вони у шухлядах по хатах?

— По звичині сигляду бачу, що носили. За програмою їх треба тримати на собі цілодобово. За увагу і допомогу фірма презентує кожному власнику дозиметра невеличкий подарунок: жінкам — літні хустки з японським орнаментом, чоловікам — фірмові шкарпетки.

***

Ще дві зустрічі відбулись у Чорнобилі. Сюди, як і для всіх «самоселів» зони, завозять на продаж продукти харчування, здебільшого молоко і молочну продукцію. Щосереді біля будинку Валентини Миколаївни Туменок (неподалік від адмінкорпусу зони) влаштовується імпровізований ринок. Як і всюди, в цей день тут збираються люди, що повернулися жити до Чорнобиля. Зі скляними банками, з бідончиками.

ми. Кожен старається заpastись на тижень молочними продуктами. Доставляють молоко з КСП «Горностайпільське».

Господарює на міні-базарчику Євдокія Іванівна Красочка, продавець:

— Торгуємо здебільшого молоком, вершками, маслом. Можна було б продавати м'ясні продукти, але жарка погода. Щоразу продаю 5 — 6 бідонів молока. Один літр коштує 4 тисячі карбованців, а вершки — 35 тисяч за кілограм.

Молоко свіже, парне, жирне, як дома. Працівники редакції переконалися в цьому, скуштувавши продукту, купленого у Євдокії Іванівни.

Безпосередньо біля машини зав'язується розмова про сьогодишнє життя. Тут у Чорнобилі більше можливостей щось купити, зїздити у справах та й людей тут частіше стрінеш. Немає тієї одноманітності, що відчутна в селах. Але й тут кожному хочеться поговорити з людиною, котра цікавиться життям «самосела».

Валентина Миколаївна та Іван Мойсейович Туменки ні на кого не скаржаться, більше дякують тим, хто проявляє турботу про таких, як самі. Люди вони нелегкої долі. Споконвічні чорнобиляни, корінням вросли в цю землю. Четверо дітей довели, як кажуть, до пуття, троє з них працюють у зоні. Сам господар з першого дня і дотепер працює в Чорнобилі. Ліквідатор у повному розумінні слова.

Іван Миколайович: Всього довелось звідати. Працював у порту в перші дні по аварії і диспетчером, і шкіпером, і вантажником... Людей не вистачало, а 5 — 6 барж приходило на день. Заміряли якомсь черевиком, а там 6 рентгенів. Прийшов додому, щоб перевзутися у своє взуття, а у дворі вже міліціонери на ганку в підкидного грають. Не пустили. Навіть паспорт не допоміг. Спати доводилося на залізній палубі: розстелили лінолеум та фуфайок старих накидали. Вижив, слава Богу, ще працюю.

У Валентини Миколаївни теж є багато чого розповісти... Отримали однокімнатну квартиру в Києві на шостому поверсі — «шпаківню із затягнутим плівкою балконом». Перезимували. Навесні навідалася до садиби, а там невикопана минулорічна картопля зійшла... Отак і повернулися в 1987 році.

Валентина Миколаївна: Не буду Бога гнівити, ми вдячні керівництву НВО «Прип'ять», Сєдову Михайлу Олександровичу, Грішчуку Юрію Павловичу, всім тим, хто нам допомагає. Нам воду у двір провели, дали тепло, поставили телефон, балони з газом продають. Тепер молоко під ворота підвозять. Десь потрібно за зону вїхати — будь ласка, міліція на Дитятках нас знає... Маю стаж 37 років, а пенсія мала, коли б довелось на неї в Києві жити, прийшлося б торбу на плечі одягати. А тут і картопелька, і бурячок, і морквочка своя, і поросятко можна тримати. Горщину перевіряли дома, маю дві довідки, одну з Іванкова, другу — з Києва, усе чисто. Щоб там про нас не говорили, а доки житиму — свою батьківщину ні на що не проміняю. Батьківщина є Батьківщина!

Авраменко Ганна Адамівна. З червня 1986 року працює в НВО «Прип'ять» по благоустрою та озелененню. Чоловік її, водій АТП-3, тут з першого дня аварії. Мешкають у будинку, що колісь їм належав.

— Нас вивезли у село... Не пам'ятаю вже району, Кухарі... Ми тоді нічого не могли второпати, нас ганяли, як телят... Пішла в колгосп, роботи там немає, лише на фермі. Доїла корів. Дали нам хатинку, а там все валиться. Як дощ їде, то кастрюль та мисок не вистачало, щоб воду із стелі ловити. Спали на підлозі, покотом. Нас 14 душ було: діти, онуки, свати. Потім нас розпихали куди куди, і в Білу Церкву, і в Катюжанку — сім'я зараз живе у п'ятьох місцях. Щоб відвідати дітей, мушу весь заробіток витратити на квитки. А чому б в одному місці не поселити? Не дай Бог, хто помре у будь-якій такій родині, то поки рідня збереться, покійник розкладеться.

У Чорнобилі нас не прописують, бо маємо житло в чистій зоні. Чим же ми винні перед державою, що вона нас обманула. В мене була хата, майно, все пропало. Дали нам шість тисяч, ми їх берегли, бо була надія на повернення, а тепер що за них можна купити — дві хлібини. Чому ніхто не думає, що ми, селяни, не можемо жити в комуналках, нам по землі треба ходити. А ми ніби на пташиних правах: ні там, ні тут.

...Я свідомо не коментую ці діалоги, не даю оцінку діям адміністративних органів і розповідям «самоселів». Читач сам співставить факти і зробити висновки.

Юлій КРИВЕНОК.

Фото автора.